

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Trivselledare som en del av social fostran

En studie av tre skolors trivselledarprojekt

Namn Jenny Nielsen Andreasson
Program Grundskolläraryrket med inriktning fritids

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LRXA1G
Nivå: Grundnivå
Termin/år: VT/2014
Handledare: Arja Kostiainen
Examinator: Jan Gustafsson
Kod: VT14-2920-036

Nyckelord: Socialt samspel, Kamratrelationer, Trygghet, Aktiviteter

Abstract

Syfte:

Syftet med studien är att ta reda på hur lärare, som är utbildade att stödja trivselledare, upplever projektet med trivselledare på skolan. Undersökningen riktar sig till skolor som är involverade i ett så kallat trivselledarprojekt.

Frågeställning:

Hur upplever lärarna trivselledarnas arbete i vardagen?

Material:

I studien har jag träffat tre fritidspedagoger som arbetar med trivselledarprogrammet för att ta reda på hur de upplever trivselledarnas arbete i vardagen.

Metod:

Studien har intervju som metod där jag träffar informanter från tre olika skolor utanför Göteborgsregionen. Utgångspunkt för studien är att utgå från de vuxna som medverkar i trivselledarprogrammet, då jag vill få en överblick över projektet.

Empirin i studien består av kvalitativa intervjuer med informanter, datan jag samlat in har jag sedan transkriberat, det empiriska materialet har jag analyserat för att få svar på frågeställningen.

Resultat:

Forskning visar att trivselledarprogrammet har god effekt på skolorna när det gäller kamratrelationer, socialt samspel, meningsfull och fysiskt aktiv rast på skolorna. Skolorna kan även se att konflikterna under rasterna har minskat. Rasterna idag är mer aktiva och det händer positiva saker hela tiden. Studiens viktigaste resultat visar att kamratrelationerna ökat samt att alla får lov att vara med i aktiviteterna.

Förord

Jag har genomfört studien på tre skolor utanför Göteborgsregionen. Där jag träffat informanterna som är tre fritidspedagoger från respektive skola. Intervjuerna genomfördes på vardera skola. Det har varit mycket givande att träffa informanterna och höra dem berätta om trivselledarnas arbete ute på skolorna.

Jag vill tacka mina informanter för deras medverkan till studien och handledare Arja Kostiaainen för de goda råd hon givit mig under studiens gång. Samt min familj och vän Maria som stöttat mig i utbildningen samt den här uppsatsen.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Bakgrund om trivselledarprogrammet	2
3	Syfte och problemformulering	3
4	Sociokulturellt perspektiv	3
5	Metod och tillvägagångssätt	5
5.1	Etiska överväganden	6
5.1.1	Informationskravet.....	6
5.1.2	Konfidentialitetskravet.....	6
5.1.3	Samtyckeskravet och nyttjandekravet.....	6
6	Litteraturgenomgång och tidigare forskning	7
6.1	Trivselleader AS	7
6.2	FN:s Barnkonvention	9
6.3	Styrdokumentens perspektiv på fostransmål.....	10
6.3.1	Läroplanen 2011	10
6.3.2	Skollagen	10
6.3.3	Allmänna råd 2007.....	11
6.4	Lek/fysisk aktivitet.....	11
6.5	Kamratrelationer	12
6.6	Miljön.....	13
6.7	Hälsa.....	14
6.8	Att hantera konflikter	15
6.9	Barns fritid	16
6.10	Sammanfattning av tidigare forskning.....	17
7	Resultatredovisning.....	17
7.1	Organisering av val av trivselleदार.....	18
7.1.1	Social mognad.....	18
7.1.2	Eget intresse.....	18
7.1.3	Utbildning av trivselleदार.....	18
7.2	Planeringstid och schema.....	18
7.3	Att locka till trivselleदार.....	19

7.4	Trivselledare och aktiviteter.....	19
7.4.1	Lekar, spel och aktiviteter.....	20
7.4.2	Trivselledarnas andra ansvarsområden	20
7.5	Samarbete med trivselledare	20
7.5.1	Välfungerande samarbete	21
7.6	Trivselledarprogrammets effekter.....	21
7.7	Trivselledarprogrammet i förhållande till värdegrunden	22
7.7.1	Styrdokumenterna är inte utgångspunkten.....	22
7.7.2	Allas lika värde	22
7.7.3	Styrdokumenterna är utgångspunkt fast omedvetet.....	23
7.8	Hinder med trivselledarprogrammet	23
7.9	Varierande engagemang.....	24
8	Slutdiskussion	24
8.1	Trivselledarnas uppdrag/effekter	24
8.2	Aktiviteter/hälsa	25
8.3	Lärande och socialt samspel	26
8.4	Värdegrund.....	27
8.5	Fritidshemmet	28
8.6	Förslag på fortsatt forskning	29
9	Referenser	30
10	Bilagor	32

1 Inledning

Läroplanen idag tar upp att skolan ska främja förståelse för andra människor, ingen ska utsättas för diskriminering eller kränkande behandling (Skolverket, 2011). Likaså Skollagen (2010) belyser att alla som är verksamma inom skolan ska främja de mänskliga rättigheterna samt motverka alla former av kränkande behandling.

Jag har valt att titta på projektet trivselledarprogrammet, för att ta reda på om det kan bidra till ett inkluderande klimat och om det fritidspedagogiska fältet i förlängningen kan dra någon nytta av det.

Jag kom i kontakt med det här fenomenet under sista verksamhetsförlagda utbildning (VFU) där de var på väg att starta upp ett sådant här projekt. Det är något som är lämpligt att studera eftersom jag nu som ny lärare med inriktning på fritidsverksamheten kan komma i kontakt med det här fenomenet, och fördjupade kunskaper inom ämnet kan bidra till ett beslut på skolan om det är lämpligt att starta eller inte. Fenomenet kan leda till en meningsfull utevistelse för barnen där de får tillfälle till en aktiv fritid. Dessutom får barnen uppleva att alla är olika och har olika behov, vilket kan bidra till en större förståelse av varandras olikheter. Ämnet är intressant då det tar upp barnens vardag och deras fria tid på skolan.

I studien förekommer namn på en rektor samt namn på skolorna intervjuerna ägt rum på. Det är påhittade namn för att inte källan ska kunna identifieras. Övriga informanter benämns med siffrorna lärare 1 (Höjdens skola), lärare 2 (Ravinens skola), lärare 3 (Dalens skola).

Jag träffade Karin Svensson, före detta rektor på Höjdens skola utanför Göteborg. Hon berättade att de under en längre tid på skolan, känt att barnen inte aktiverar sig utan mest sitter vid datorerna eller använder sina telefoner. När hon via utvecklingsledaren i kommunen, kom i kontakt med trivselledarprojektet, tyckte hon det lät som något hennes skola borde testa. Karin bjöd in ansvarig för projektet till skolan, så att övriga lärare fick vara med i beslutet. Lärarna tyckte det lät intressant. Projektet krävde att ytterligare två skolor i kommunen skulle medverka. Dalens skola och Ravinens skola anslöt sig därför också till projektet. (Personlig kommunikation, Karin Svensson, 2014-04-01).

Rektor Svensson har i studien, mestadels gett bakgrundsinformation om projektet samt förmedlat kontakter på berörda skolor. Övriga informanter är tre fritidspedagoger på nämnda skolor.

Valet av informanter har gjorts utifrån frågeställning och grupp som är bäst lämpad för svar på frågeställningen. Utifrån det samt tillgängligheten fick de här skolorna bli de som användes i undersökningen (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2013). För att öka studiens trovärdighet är det dessutom lämpligt att göra en jämförelse mellan två eller fler skolor inom så lika socioekonomiska områden det går (Svensson & Ahrne, 2013).

Höjdens skola har årskurs fyra till sex, det är två barn i varje klass som är trivselledare på skolan.

Ravinens skola har årskurs förskoleklass till trean och här är det endast treor idag som är trivselledare, de är tio stycken. Trivselsansvarig har funderingar på att låta tvåorna vara trivselledare till nästa termin eftersom treorna går över till en annan skola.

Dalens skola har årskurs förskoleklass till nian på skolan, det är endast årskurs förskoleklass till fyran som är involverade i projektet. Då det finns två rektorer på

skolan och en av dem valde att ansluta sig till projektet. Treor och fyror är trivselledare på skolan. Fyra från varje klass är trivselledare, alltså 24 barn på skolan är trivselledare.

2 Bakgrund om trivselledarprogrammet

Trivselledarprogrammet är ett relativt nytt projekt i Sverige, med start hösten 2012. I Sverige finns det idag cirka 100 skolor som är anslutna till Trivselleder AS (2014). Skolorna finns runt om i västra Sverige. Det är två personer som håller i regin kring trivselledare, enligt en nätverksbaserad modell.

Ursprungligen kommer projektet från Norge där de startade med trivselledare 2009, projektet har växt snabbt i Norge där de nu är cirka 1000 skolor som är anslutna till trivselledare.no.

Projektet syftar till att barn utbildar sig till trivselledare, där lärare från skolan är med som trivselansvarig (TL ansvarig). Under rasterna erbjuds barnen att delta i olika aktiviteter och lekar som hålls av trivselledarna (TL). Trivselledare har inget utökat ansvar när det gäller att anmäla mobbning, men som trivselledare har barnen ett uppdrag att försöka uppmuntra barn som går själva eller inte har något att göra under rasten till att medverka i aktiviteterna. Barnen ska även anmäla till TL ansvarig om det är något barn som förstör under aktiviteterna. Tillsammans med TL ansvariga utvärderar barnen hur lekarna fungerar, bestämmer nya aktiviteter samt samtalar om värderingsfrågor som rör trivselledarna (Personlig kommunikation, Hans Granberg 2014-01-07). Således bidrar projektet till att lärare och barn tillsammans arbetar för ett aktivt elevinflytande över hela skoldagen.

På Trivselleder AS (2014) skriver de där att lek främjar vänskap. Med hjälp av trivselledare som får utbildning i olika lekar och aktiviteter ska barnen under skoldagen få med sig övriga barn på skolan till att delta i aktiviteterna/lekarna som trivselledare anordnar. Det är frivilligt att medverka, men med trivselledare på skolan finns det ett utökat aktivitetsutbud. Trivselledarna får även utbildning i värderingsfrågor, de får ett armband eller västar som visar vilka de är för övriga barn på skolan.

På Trivselleder AS (2014) står också skrivet att barnen på skolan får en lugnare och aktiv rastmiljö där respekt för varandra genomsyras. När barn leker tillsammans skapar de vänskapsrelationer vilket bidrar till en minskning av konflikter samt mobbning.

Trivselprogrammets mål är att:

- främja ökad och mer varierande lek på rasterna
- hjälpa barn att bygga goda vänskapsrelationer
- minska konflikter mellan elever
- främja värderingar och förhållningssätt som inkludering, vänlighet och respekt (Trivselleder AS, 2014).

Många skolor använder sig av kamratstödjare, vilket kan liknas med trivselledare och deras projekt. Kamratstödjare är också barn på skolan som ska motverka kränkande behandling, utanförskap samt mobbning, de ingår i en grupp tillsammans med vuxna på skolan (Skolverket, 2013).

Skillnaden mellan kamratstödjare och trivselledare är att kamratstödjare inte ansvarar för aktiviteter så som trivselledarna gör på skolan. Trivselledarna går inte heller aktivt in

för att minska konflikter eller vara en stödjande hand, utan de uppmanar barn till att vara aktiva under rasten där de försöker aktivera barn som håller sig i bakgrunden (Skolverket, 2013; Trivselleder AS).

3 Syfte och problemformulering

Syftet med studien är att ta reda på hur lärare, som är utbildade att stödja trivselledare, upplever projektet med trivselledare på skolan?

Frågeställningen;

Hur upplever lärarna trivselledarnas arbete i vardagen?

4 Sociokulturellt perspektiv

I studien används ett sociokulturellt perspektiv där studien kommer att knyta an till Lev Semenovich Vygotskij, där han fokuserar på utveckling, lärande samt språk. Det är passande att använda Vygotskij, för teorin har likheter med vad informanternas syn på hur barn lär i ett sammanhang tillsammans med andra människor.

Det sociokulturella perspektivet tog form redan på 1920-talet men intresset för det vaknade åter under 1980- och 1990 – talet, då det på nytt upptäcktes som en användbar teori inom skolan. I Sverige var det Säljö samt Strandberg som främst anammade teorin. Genom att samhället förändrades och blev mer mångkulturellt samt alltmer globaliserat medför det till skillnader i kunskaper samt värderingar. Det sociokulturella perspektivet tar avstamp i mångfald samt föreställningsvärder. Den sociokulturella traditionen pekar på sociala samspel i lärande samt utveckling. Kunskap är inte något som är överföringsbart utan det är något som man lär tillsammans med andra i olika aktiviteter. Där barn behöver interagera tillsammans med andra genom kommunikation för att lära och utvecklas. Det sociokulturella perspektivet belyser hur kunskap skapas i samspel mellan barn samt mellan vuxna och barn. Lärande ses som mänsklig samvaro där skolan har i uppdrag att göra barnen delaktiga i samhällets kollektiva kunskaper. Barnen under sin skoldag tillägnar sig olika kunskaper som gör barnen delaktiga genom pedagogiska verktyg (Säljö, 2010).

Leif Strandberg (2006) pratar om olika lärmiljöer, där vuxna och barn samarbetar med varandra i olika aktiviteter som bidrar till ett bra lärande. Här tar han upp vikten av att förändra olika rum för lärande, vilket knyts till skolgårdens ”rum” som också har ett lärande under skoldagen. Strandberg (2006) tar även upp vikten av att barnen ska få vara med i förändringar som är viktigt för barnens lärande. Det är lämpligt att barnen är med i processen för att kontinuerligt reflektera över, ompröva samt utveckla rummets sociokulturella kontext. När barnen ges tillfälle till att vara med och forma verksamheten samt miljön de vistas i leder det till en utveckling istället för ett främlingskap för barnen. När barnen görs delaktiga utvecklas även deras kreativitet och de får ett stort utbud av interaktioner med andra människor.

Språk är viktigt skriver Säljö (2010), genom kommunikation med andra människor formas vi till tänkande individer. Språklig mediering hjälper oss att se på och förstå omvärlden utifrån vår delaktighet i en kultur eller samhället. Redan som liten har vi

tillgång till språket genom att vi vistas i olika miljöer och samspel med människor vilket bidrar till att vi ser på världen på ett specifikt sätt. I Säljö (2010) beskrivs hur Vygotskij uttrycker att språket finns mellan människor för att vi ska kunna kommunicera med varandra. Språket finns även inom oss då vi tänker, här använder vi språkliga redskap.

Strandberg (2006) tar upp att Vygotskij menade att samspel är lärande samt utveckling och inte bara en metod som stödjer lärande samt utveckling. För att lära barn att vistas i sociala sammanhang med andra barn är det viktigt att de här miljöerna är tillgängliga för barnen, man måste fysiskt närvara i dem och inte prata om dem. Interaktionerna mellan barn och mellan barn och vuxna bidrar även till intellektuell samt emotionell utveckling. Har skolorna många olika platser och tillfällen som bidrar till samspel mellan barn och vuxna samt barn och barn får de en god grund att stå på i sitt lärande samt utveckling. När lärare hjälper barnen och uppmuntrar dem till ett socialt nätverk med andra barn, bidrar det till barnens utveckling.

Strandberg (2006) pratar om Vygotskijs grundantagande där de yttre interaktionerna påverkar det inre tänkandet. Kan barnen se hur lärarna i skolan samarbetar bidrar det till barnens lärande om samarbete där de tar efter och gör likadant. Det förutsätter att de vuxnas samspel är bra, då behöver man inte undervisa barnen i hur man samarbetar.

I leken/aktiviteten som barn ingår i kan man se att de lånar kunskaper samt förtroende, där de ser att det finns något att lära sig. Barnen är nyfikna på leken och går in i den utan vetskap om vad som ska göras i aktiviteten/leken eftersom delaktigheten är mycket viktig. I leken är barnen delaktiga när de även har möjlighet att utveckla, experimentera samt omfamna det som finns. När de ingår i en aktivitet/lek är alla med och undersöker och utvecklar regler, roller meningar samt verktyg. När barn är med i den aktiva leken använder de olika språkliga former, det kan även vara sådant som de inte behärskar men gör det ändå. Att vara tillsammans med andra och vara aktiv i ett socialt samspel är grundläggande förutsättningar för att medverka i aktiviteten/leken med andra (Strandberg, 2006).

Strandberg (2006) samt Säljö (2010) tar upp kreativitet och verktyg, när barnen ingår i en aktivitet använder de sig av artefakter (verktyg), de här verktygen hjälper barnen att hantera vardagliga uppgifter. De artefakter som idag finns är något som våra förfäder har gjort och skapat, vi använder oss av artefakter men utvecklar och förbättrar utefter vad vi tror är en bättre lösning. Vi tar personliga initiativ, då Vygotskij anser att kultur är något givet samt att historia är den process som vi förändrar kulturen med. Han menar att vi lever för att omforma världen och inte bara förstå den och ta den förgiven.

5 Metod och tillvägagångssätt

Jag har valt att göra en kvalitativ studie där datan samlas in genom intervjuer med lärare som är involverade i ett pågående projekt inom så kallade trivselledarprogrammet.

I studien används en kvalitativ metod där möjlighet ges till att komma nära de miljöer och personer som intervjuas (Ahrne & Svensson, 2013). Med ett kvalitativt synsätt är det lättare att göra en studie med ett djup, där datan som samlats in tolkas och förstås. Det kan vara lättare att karaktärisera och mer utförligt beskriva och förstå fenomenet. Det finns olika typer av intervjuer att använda sig av. I studien används intervjuer där intervjuaren ställer öppna frågor till informanten, så denne får ett friare sätt att uttrycka sig på. Studien har ett fåtal informanter som kan ge svar på den frågeställning studien utgår ifrån. Studien utgår från de vuxna för att få en överblick över projektet med trivselledarna på skolorna (Stukát, 2012).

Det kan vara svårt att på förhand besluta om hur många informanter som kan behöva intervjuas i studien. Data kan redan vid ett fåtal intervjuer ge den mättnad som eftersträvas. Mättnaden är nådd när ett svarsmönster återkommer, vilket påverkar hur många informanter som behövs i studien (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2013).

Jag är medveten om att informanterna är få till antalet och att de öppna frågorna i den kvalitativa intervjun, kan minska möjligheten att upptäcka återkommande mönster som beskrivs ovan. Jag hoppas ändå att den insamlade data i slutänden möjliggör till intressanta slutsatser.

Kvalitativa intervjuer föredras framför kvantitativa enkätundersökningar, eftersom den senare kräver betydligt fler informanter. Då projektet ännu inte finns på så många skolor i närområdet, blev kvalitativ studie metodvalet. Dessutom tillåter den här sortens metod en mer djupgående studie. Observationer används inte med anledning av hur frågeställningen ser ut, då studien inte vill visa hur trivselledare arbetar utan ska ta reda på hur de vuxna upplever projektet. Dessutom skulle observationer kräva en studie över en längre tid, än det som görs idag. Projekten på skolorna som används i studien, pågår under en treårsperiod, vilket i sig är en av flera orsaker som gör att det blir svårt att få fram det som söks genom observationer.

Fördelen med intervjuer är att det finns en flexibilitet med att kunna läsa texter, vara ute på fält och intervju samt analysera materialet och sedan komma tillbaka igen för att ställa följdfrågor på ett uppföljningsamtal om det behövs (Ahrne & Svensson, 2013).

I intervjuer är det viktigt hur frågorna ställs och inte använder ledande frågor som har ett förutbestämt svar. Frågorna (se bilaga nr 1) är öppna men ändå något begränsande på grund av önskan att kunna utläsa återkommande svarsmönster. Frågorna tillåter därför inte informanterna att sväva ut allt för mycket under intervjuerna. Samtliga frågor söker vuxnas perspektiv, genom TL ansvarigas syn på projektet hoppas studien ändå få svar på hur barnen relaterar till varandra, samarbetar och organiserar sig i sin kontext. Dessutom är vissa frågor ämnade att ta reda på hur det var innan projektet startade (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2013).

Datan som samlats in genom intervjuer med informanterna kommer att transkriberas. Det utskrivna materialet som blir det empiriska material kommer att analyseras, där det

sorteras, kategoriseras samt ordnar materialet för att där få svar på de frågor som formulerats (Svensson & Ahrne, 2013).

Intervjuerna har spelats in med hjälp av en iPhone, som ljudinspelning. Ljudfilen överförs till datorn, och transkribering kan ske med hjälp av datorn (Öberg, 2013). Därmed kan även riktigheten säkerställas i datan, och minska risken för bortfall eller förvrängning av information. Ljudupptagning är lämpligt för studien, då det ger ett rikt material att arbeta vidare med. Intervjuaren behöver inte göra anteckningar och kan istället koncentrera sig mer på själva intervjun. Det ger även en god förutsättning till att ställa följdfrågor och samtalet kan hållas vid liv. Att läsa av känslor och tonläge blir också lättare (Svensson & Ahrne, 2013). I genomförandet av transkriberingen finns möjlighet att redan här påbörja tolkningen och analysen av datan (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2013). Transkribering gjordes efter intervjuerna för att intervjun skulle vara så färsk som möjlig. Det transkriberade materialet sänds inte över till informanterna. När studien är färdig kommer informanterna få möjligheten att kommentera och godkänna materialet. Har det blivit missförstånd så finns det möjlighet att rätta till det (Svensson & Ahrne, 2013).

5.1 Etiska överväganden

5.1.1 Informationskravet

Informationskravet innebär att som forskare ska hen delge deltagarna samt rektorerna på berörda skolor förhandsinformation om studien. Det har skrivits upplysningar om studien, vad den innefattar samt deltagarnas roll i studien. Upplysningar om intervjuaren har lämnats till informanterna, så de lätt kan kontakta hen vid behov. Syftet har skrivits, vilken metod som kommer användas samt var studien kommer att redovisas.

5.1.2 Konfidentialitetskravet

Största möjliga konfidentialitet eftersträvas i undersökningen genom att ingen obehörig får ta del av materialet. Materialet förvaras så att det bara är åtkomligt för mig som undersökningsledare. I rapporteringen av resultatet i form av en examensuppsats vid Göteborgs Universitet kommer samtliga informanter att avidentifieras så att det inte går att koppla resultatet till medverkande i studien som enskild individ. Det innebär att inga namn eller foton kommer att visas.

5.1.3 Samtyckeskravet och nyttjandekravet

Här framgår att deltagandet i studien är frivilligt, deltagaren har rätt att avstå från att svara på vissa frågor och har rätt att när som helst, utan någon motivering, få avbryta sitt deltagande. Uppgifter som är insamlade om deltagarna får endast användas vid forskningen. Forskaren har ingen rätt att använda uppgifterna för kommersiellt bruk eller andra icke- vetenskapliga syften. För annat bruk än forskning måste deltagaren ge ett särskilt medgivande (Vetenskapsrådet, 2002).

6 Litteraturgenomgång och tidigare forskning

En pilotstudie gjordes med Karin Svensson, före detta rektor vid Höjdens skola. För att utforska ämnesområdet och ta hjälp av henne till att utveckla de frågor som ämnades ställas till informanterna (Boréus, 2013).

När det tittas på tidigare forskning kring trivselledare så är det svårt att finna någon tidigare forskning kring just trivselledare. Därför används forskning som knyter an till trivselledarnas hemsida. Ursprungligen startade fenomenet i Norge 2009, då fenomenet är relativt nytt och ännu inte forskat på i den utsträckningen som krävs för arbetet. Det som finns är enkätundersökningar som även tagits med i studien. I Sverige startade fenomenet hösten 2012, projektet växer och blir större hela tiden.

Nedan redovisas den forskning som Trivselleder AS (2014) delger på deras hemsida. Därefter tas artiklar upp som kan tänkas ha anknytning till ämnesområdet och som är relevanta för den här undersökningen. I delkapitlen 5.4 - 5.9 redovisas litteratur och forskning uppdelat i olika teman. Till sist görs en sammanfattning av de olika delarna.

6.1 Trivselleder AS

Här nedan redovisas för den forskning som Trivselleder AS (2014) har med på deras hemsida.

Den dagliga fysiska aktiviteten för barn och ungdomar bör enligt World Health Organisation (WHO) vara minst 60 minuter om dagen. Aktiviteterna hos barn är hög i de yngre åldrarna, men ju äldre barnen blir desto mer avtar aktiviteterna. Aktiviteterna avtar mest när det gäller flickor. Hos femtonåriga flickor är aktiviteterna femtio procent lägre än sexåringar. De här siffrorna visas i hälsoundersökningar som gjorts i Norge såväl som i Sverige. Det sågs även att inre motivation, känsla av glädje samt behärskning var nödvändig för att aktiviteten skulle öka (Trivselleder AS, 2014).

Helsedirektoratets undersökningar i Norge visar även att:

- aktiviteterna är högre under vardagar än vad de är på helger hos pojkar.
- barn vilar mer eller gör någon aktivitet av låg intensitet på helgerna.
- det är viktigt med uppmuntran och stöttning när det gäller sexåringarna.
- kompisar påverkar aktiviteterna positivt, med undantag av femtonåriga flickor.
- sexåringarnas aktivitet var tjugo procent högre än nioåringarnas och sjuttio procent högre än femtonåringarnas.

Trivselledarnas aktiviteter på skolgården har en god inverkan på barns motoriska utveckling. De får även en bättre självbild än barnen som inte är fysiskt aktiva på rasten. Trivselledarnas aktiviteter ger även goda förutsättningar för barnen att prestera bättre under skoldagen där barnen är mer koncentrerade, fokuserade och fungerar bättre i det sociala samspelet med kamraterna. Det är inte bara prestationerna i skolan som förbättras utan även den mentala hälsan. Med en god motorik stärks barnens trygghet, där barnen får känna sig behövda och bekräftade av sina kamrater. Känner barnen

trygghet och att kompisarna i skolan bekräftar dem, leder det också till att skolarbetet blir bättre eftersom barnen trivs i skolan. Trivselleder AS (2014) tar även upp sambanden mellan mobbning och tristess för barnen. När skolan kan erbjuda sina barn en god utomhusmiljö med bra utrustning får barnen en positiv aktivitet som bidrar till en minskning av mobbning, oro hos barnen, ökad trivsel, motivation samt inlärningsförmåga.

Trivselleddarprogrammet har gjort flera undersökningar på skolor i Norge för att se effekter på programmet, här följer några:

Bunkefloprosjektet har gjort en studie över tre år som visade på att de barn som varit fysiskt aktiva en timme per dag kunde läsa, skriva, samt stava bättre än kontrollgruppen. Studien tog även upp barns motorik, de barn med koncentrationssvårigheter hade även dålig motorik.

Det genomfördes en extern brukarundersökning i mars 2011 till TL ansvariga på 153 skolor i Norge som var involverade i projektet.

- 97% ansåg att aktiviteten var högre eller mycket högre på långrasten
- 69% menade att konflikter mellan elever var lägre eller mycket lägre
- 90% ansåg att nomineringsprocessen får fram vänliga och respektfulla trivselleddare
- 90% menade att trivselleddarprogrammet fungerar bra eller mycket bra totalt sett på skolan (Trivselleder AS, 2014)

Hösten 2011 genomfördes en Olweusundersökning genom en brukarenkät över nätet till tretton TL skolor samt femton kontrollskolor i Bergen. Undersökningen riktades till årskurs tre till sex.

Barn som går på trivselleddarskola rapporterar signifikant högre resultat på:

- många roliga aktiviteter att vara med på under långrasterna
- hur mycket eleven själv deltar på aktiviteter under långrasterna
- hur mycket eleven själv deltar på aktiviteter under de andra rasterna

Pojkarna på trivselleddarskolorna rapporterar i tillägg att de känner sig mer inkluderade och slipper gå ensamma på rasterna. De uppger också att de i mindre grad exkluderar andra elever (Trivselleder AS, 2014).

Kommentarer från undersökningen:

- "Ensamma elever är mer delaktiga och slipper vara ensamma".
- "Konflikterna är betydligt mindre. Vi behöver inte lösa bråk efter varenda rast i lika stor utsträckning. Andra lärare på skolan märker att konflikterna minskar" (Trivselleder AS, 2014).

6.2 FN:s Barnkonvention

Här tas artiklar upp som kan tänkas ha anknytning till ämnesområdet och som är relevanta för den här undersökningen.

FN:s Barnkonvention finns för alla barns rättigheter över hela världen, FN är politiskt och religiöst obundet FN- organ som har möjligheten att nå alla barn oavsett religion, nationalitet eller vilken politisk ställning landet har. De arbetar utifrån ett helhetsperspektiv inom utbildning, hälsa, deltagande samt beskydd. De samarbetar med olika organisationer, familjer, myndigheter och regeringar utifrån en långsiktig plan, där alla typer av problem tas upp skapas bestående förändringar för de inblandade barnen. Barnkonventionen har tagit fram fyrtiofem artiklar som tar upp mänskliga rättigheter för barn. Här nedan nämns några som förknippas med studien.

Artikel 2 innefattar alla barn, alla är lika värda. Diskriminering får inte något barn bli utsatt för och de menas då att ingen får bli sämre behandlad än någon annan. Talar barn ett annat språk, har en annan religion, är pojke eller flicka eller har ett funktionshinder så spelar det ingen roll, alla är lika mycket värda. Mobbning under skoltid kan förknippas med diskriminering.

Artikel 6 tar upp om barns utveckling där det är viktigt att alla barn får utvecklas och få en bra barndom. För att barn ska utvecklas behövs många saker som mat, sjukvård, kärlek, ett hem, trygghet samt möjligheten att få gå i skolan och leka.

Artikel 12 belyser att barn har rätt till att säga sin mening om hur de vill ha det. Det innefattar även skolan och vikten av att lärarna lyssnar på barnen och tar in det dem säger. Det är viktigt att lärarna frågar vad barnen tycker och tar in det, innan handling görs. Politiker i kommunerna ska också lyssna till barnen, i frågor som rör barn och beslut som fattas där barn är inblandade, till exempel hur kommunen ska använda sina pengar.

Artikel 24 tar upp vikten av att alla barn har en bra hälsa.

Artikel 26 belyser barns trygghet, alla har rätt till en trygghet även om man har föräldrar som är arbetslösa, sjuka eller fattiga.

Artikel 29 tar upp hur viktigt det är för barn att få utvecklas i skolan i den utsträckningen det går. Att barnen ska kunna förbereda sig för livet som vuxen. Skolan ska lära barnen att alla människor är lika mycket värda samt de mänskliga rättigheterna. Naturen är viktig och barnen ska få lära sig att vara rädd om den.

Artikel 31 belyser hur viktigt det är för barn att de har rätt till vila, lek och fritid.

6.3 Styrdokumentens perspektiv på fostransmål

6.3.1 Läroplanen 2011

Skolans mål är att varje barn i skolan ska respektera andra människors egenvärde där barnen ska ta avstånd från att människor utsätts för kränkande behandling. Barnen ska hjälpa andra människor, få en förståelse för andra människor samt kunna sätta sig in i andras situationer där deras bästa ses. En annan viktig del i barnens skolgång är även att visa omsorg samt respekt för sin närmiljö men även miljön i ett vidare sammanhang.

Skolan har vissa riktlinjer som alla ska följa inom skolan, där alla ska medverka till utvecklingen av barnens känsla för sammanhang, ansvar samt solidaritet även för de personer som inte är kända ansikten. Ingen får utsättas ett barn eller lärare för kränkande behandling, allt sådan ska motverkas. Visa respekt för alla inom skolan samt utgå från ett demokratiskt förhållningssätt.

Lärare på skolan ska tillsammans med barnen uppmärksamma och stoppa all form av kränkande behandling samt diskriminering. De ska i samråd med barnen även utforma och utveckla regler för hur arbetet och samvaron i klassen ska vara. Läraren ska även diskutera samt redovisa öppet för skilda värderingar, problem samt uppfattningar. Ett viktigt inslag är även ett gott samarbete med hemmen, där alla är införstådda med skolans regler och normer för ett samarbete dem emellan.

Skolans uppdrag är även att stimulera till aktivt lärande genom lek, för att barnen ska tillägna sig kunskaper. Skolan ska erbjuda barnen daglig fysisk aktivitet hela skoldagen.

Barnen ska även få möjlighet till eget ansvar och ta egna initiativ. Det är även viktigt att barnen utvecklar sin förmåga att samarbeta tillsammans med andra samt självständigt arbete.

Barnen ska i skolan få utvecklas, känna glädje, uppleva tillfredsställelse från erfarenheter samt övervinna svårigheter.

Värdegrundsarbetet i skolan tar upp allas lika värde där man ska gestalta och förmedla jämlikhet, delaktighet, bli sedda och bekräftade, kunna påverka och ha inflytande över sina livsvillkor samt kunna se en mening i tillvaron.

6.3.2 Skollagen

Utbildningen syftar till att barnen ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barnens utveckling och lärande och en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar det svenska samhället vilar på.

Utbildningen ska ta hänsyn till barnens olika behov. Barnen ska få stöd och stimulans för att utvecklas så långt som möjligt. Barnens olika förutsättningar ska tillgodoses för att ta till sig utbildningen.

Skolan ska i samarbete med hemmen främja barnens allsidiga och personliga utveckling till aktiva, kompetenta, kreativa samt ansvarstagande personer och medborgare.

Barnens utbildning ska formas med grundläggande demokratiska värderingar, de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, alla människors lika värde, individens frihet samt integritet, solidaritet samt jämställdhet människor mellan.

Alla som verkar inom skolan ska motverka alla former av kränkande behandling samt främja de mänskliga rättigheterna.

Fritidshemmets uppgift är att stimulera barnens utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation. Fritidshemmet ska även stimulera till allsidiga kontakter samt sociala gemenskaper.

Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

6.3.3 Allmänna råd 2007

Eftersom undersökningen tar utgångspunkt ifrån fritidshemmets Allmänna råd är det viktigt att känna till lite om de Allmänna råden.

Fritidshemmet ska erbjuda barnen en meningsfull, stimulerande och utvecklande fritid som är varierande och utgår från barnens behov och intressen.

Fritidshemmet ska förena omsorg och pedagogik som stödjer barnets fysiska, intellektuella, sociala och emotionella utveckling.

Allmänna råd tar även upp vikten av att fritidshemmet möjliggör för barnen att lära känna sin närmiljö, vad den erbjuder. Fritidshemmet kan fungera som en länk mellan olika fritidsaktiviteter som kommunen anordnar samt även kultur- och föreningsliv för att väcka barnens nyfikenhet.

6.4 Lek/fysisk aktivitet

Birgitta Knutsdotter Olofsson skriver i Jensen & Harvard (2010) att leka är något som behövs i yngre år för att kunna leva tillsammans med andra personer. Genom lek lär barnen sig olika leksignaler som är nödvändiga i den sociala samvaron med andra barn samt vuxna, leksignaler är viktiga bitar att bära med sig, kan barn inte läsa av när det är lek kan det bli svårt att samspela med andra i leken samt även hur barnen själva ska göra för att signalera att nu är det lek.

I leken finns det tre sociala regler som man bör följa för att leken inte ska urarta;

- Samförstånd - Man är överens om att man leker och vad man leker.
- Ömsesidighet - Leken utspelar sig under lika betingelser på jämställd nivå oberoende av ålder och styrka.
- Turtagning - det är inte bara en som bestämmer eller hittar på vad man ska leka. Man måste turas om. Ibland du, ibland jag (Knutsdotter Olofsson, 2010, s. 76-77).

Genom lek kan man få de barn som drar sig undan att vilja bli nyfikna på leken och medverka i den, lek kan bidra till att det sker många nya möten barn emellan.

Knutsdotter Olofsson (2010) skriver även att när barn leker så utvecklar dem sin sociala kompetens där de lär sig att hantera olika situationer så som att bli arga utan att ge sig på sin kamrat, gråta utan att anklaga någon, känna glädje och empati tillsammans med andra. Ges tillfälle till att utveckla en lekförmåga har barn mycket lättare att förstå och känna hur andra barns situation kan vara. Vilket även medför att barn visar medkänsla och empati för andra individer. I leken lär barnen känna varandra och ger barnen glädje samt trygghet. Hamnar barnen i en situation som gör att de har olika åsikter hjälper det barnet till att lära sig lösa konflikter, där barnen får kompromissa och finna lösningar på samarbetsplanet, på lekplanet samt på det tekniska planet. När barn leker kan de uppleva att tiden springer iväg och det beror på att barnen befinner sig i ett förändrat medvetandetillstånd där det är de inre föreställningarna som råder över de yttre omständigheterna. Leken kan även bidra till att barnen övervinner rädsla samt ge fysiska krafter som man var omedveten om, i leken kan barnen testa det som de är lite rädda för, vilket förknippas med mental träning.

Tora Grindberg och Greta Langlo Jagtøien (2010) talar om att den kroppsliga fysiska aktiviteten ger barnen förutsättningar till att medverka i leken/aktiviteterna som hålls på skolgården. Leken/aktiviteten är en viktig del i barnens existens där kroppen och dess värld hör ihop och är inte två skilda delar. Känner barnet att de har kontroll över sin kropp och behärskar sina rörelser kan leken användas på alla plan. Om barnen känner sig osäkra så begränsar det även barnen i leken då de blir osäkra i leken/aktiviteten. Genom de fysiska aktiviteterna bidrar det till att barnen får möjlighet att utveckla sina grovmotoriska grundformer som till exempel springa, hoppa, rulla, kasta, klättra som återkommer i barnens aktiviteter under sin fria tid i skolan och fritids. De här olika delarna bidrar till att barnen utvecklar ett varierande aktivitetsmönster där känslor, visa spontanitet och leva ut sitt rörelsebehov. När barnen är aktiva och ingår i en gemenskap upplever barnen andras reaktioner, avvisande, medkänsla och samspel genom leken får barnen erfarenheter och insikter om hur de själva är och hur andra är och beter sig. Utan aktivitet/lek kan barnen inte komma till den här insikten. För att känna sitt fysiska jag är det viktigt med aktiviteter i skolan som ger barnen rörelseerfarenheter.

6.5 Kamratrelationer

Maud Ihrskog (2011) skriver i sin avhandling om hur det är att vara kompis med någon, vilket stärker barnens känsla av att vara behövd, att kunna lita på någon, att anförtro sig till någon samt att inte vara ensam. När ett barn känner tillit och trygghet ges den även förutsättningar till ett lärande. När barn ska bygga kamratrelationer med varandra är det viktigt att de vet hur man gör samt vilka regler som gäller. Relationsskapande är en lång process som tar tid vilket barnens tid på fritidshemmet kan hjälpa till med. Här kan barnen ges förutsättningar för ett gott medborgarskap- kunskaper om hur man skapar relationer. Barn behöver kunskaper när de skapar sina relationer, för att veta vad som förväntas av dem. Utifrån Allmänna råd (2007) har lärarna i uppdrag att erbjuda barnen en meningsfull fritid och trygga barn. Barnens utveckling sker i grupp och där ska barnen visa nyfikenhet och att aktivt själva delta i sitt lärande och utveckling.

Barn behöver vuxna samt jämnåriga kamrater när de ska lära sig det sociala spelets regler. Det kan vara mycket påfrestande för ett barn om den har svårt i den sociala processen, som slåss, säger fula ord, inte är generös, för det här barnet blir det svårt i

barnets lärande samt utveckling. Här är det viktigt att vuxna finns i barnens närhet och hjälper dem i svåra situationer, de kan dock ändå hamna i svåra situationer. När barnen skapar relationer sker det genom jämnåriga och här testas deras kunskaper. Det informella lärandet som sker mellan barn och barn eller barn och lärare är på fritids ett informellt lärande- ett lärande som inte är förutbestämt eller utgått från ett didaktiskt innehåll. Ett sådant här lärande tar tillvara på barnens erfarenheter och behov samt vad barnen lär av varandra. Det informella lärandet är det som sker under en större del av dagen för barnen, det formella lärandet är det som sker under barnens tid i skolan.

Kamrater och kompisar är viktigt för barnen, Ihrskog (2011) skriver att det är skillnad i att vara kompisar och att vara kamrater. Är barnen kamrater så liknas det med klasskamrater som barnen har flera av, den här gruppen har en stor betydelse för barnen, de här kamraterna känner barnen mer eller mindre. Att vara kompis kan också vara en klasskamrat som man har en djupare relation med som utgör en kvalitativ skillnad mot kamrat. Den här personen har barnen en nära kontakt med, barnen delar en ömsesidighet med och som man får bekräftelse av. De som kallas kompisar är de personer som gör avtryck hos barnen där det informella lärandet sker. När barnen vistas på fritidshemmet är det inte endast kompisar från sin egen klass som vistas där utan även från andra klasser samt årskurser, vilket kan bli komplicerat för barnen i deras skapande av relationer, även verksamheten för personalen blir komplicerad. När barnen söker kontakter på fritidshemmet gör de det efter yttre likheter och först i nästa fas kommer den inre likheten, där man ser om ens likheter i åsikter, tankar samt värderingar stämmer överens. De yttre samt de inre likheterna hos barnen måste stämma överens för att barnen ska bli kompisar. Det kan ta lång tid att möta de här personerna som barnet stämmer överens med så barnen får ha tålamod och leta vidare i den större gruppen. Lärandet som barnen får med sig här får de endast genom kunskaper från kamratskapandet, ett viktigt lärande att bära med sig. Fritidsläraren kan här endast vara en assisterande hand. Även fritidsverksamheten behöver vara styrd för barnen till en viss del, den ska utgå från barnens behov samt intressen men för att barnen ska utvecklas och relationsskapandet sak stimuleras krävs viss styrning. När barnen vistas på fritidshemmet är det viktigt att deras tid där är meningsfull, rolig och stimulerande med kamrater.

Det sociala lärandet sker när man känner trygghet och tillit till gruppen man ingår i, men även nyfikenhet och lust till ett livslångt lärande sker. Ihrskog (2011) nämner även att barn som inte känner trygghet i en grupp och som saknar någon att vara med behöver lägga ner mycket energi samt kraft, som tar fokus från skolarbetet som då kan bli lidande. Ihrskog (2011) skriver även att hennes forskning pekar på vikten av att känna trygghet i skolarbetet samt i kamratgruppen.

6.6 Miljön

Fredrika Mårtensson (2010) skriver om utomhusmiljön för barnen på skolan, vad är det vi erbjuder barnen under deras utevistelse? I skolan har barnen raster som erbjuder dem utevistelse på skolgården, vare sig det regnar eller är soligt. Utevistelsen ses fortfarande som en stund på dagen då barnen får frisk luft och bidrar till en ”lycklig barndom”. Många vuxna ser det som att barnen behöver en stund ute för att springa av sig eftersom dem är fulla av energi som dem måste förbruka. Hur vi vuxna betar oss ute tillsammans med barnen och hur vi hjälper barnen att utforma en miljö för dem som är inspirerande och rogivande. När vuxna är ute tillsammans med barnen tar dem föregivet att barnen klarar sig mer på egen hand och löser svåra situationer själva samt även att hitta lekar

och miljöer som dem kan använda sig av. När barnen vistas ute kan det ses som att lärarna ser utomhusmiljön som en medfostrare. Där lärarnas roll blir mer en passiv roll där dem håller ett vakande öga på barnen i bakgrunden. Barnen får här ett stort frirum, där det ges möjligheter till mer horisontella kamratrelationer. Dessa relationer som även kan beskrivas som ett barnkollektiv är mycket attraktivt att tillhöra, samtidigt som det kan vara krävande att ingå i dem, med en utformning som är god ger det barnen förutsättningar till att hantera den sociala dynamiken som möjliggör olika former för rekreation. Mårtensson (2010) framhäver även vikten av utevistelse för ett hälsofrämjande arbete i skolan, där utomhusvistelse minskar barnens sjukdagar och ger dem bättre koncentration och mer fysisk aktivitet.

Hippinen Ahlgren skriver i Philgren (2013) att som fritidslärare är det viktigt att man arbetar med barnens miljöer och utformar dem tillsammans med barnen utifrån allas intressen för att ge barnen en meningsfull fritid kan läraren hjälpa till att påverka barnens lärande genom att planera miljön. Då bidrar man till att den fysiska och den sociala miljön att bli ett redskap för läraren.

6.7 Hälsa

Jacobsson (2011) skriver att skolan inte enbart har i uppdrag att utbilda barnen i lärandesyfte, skolan ska ha ett helhetsperspektiv där uppdraget även ligger i att stödja och bekräfta barnen. Barnen ska ges förutsättningar till lärande, välbefinnande samt utveckla sociala förmågor. För att barnen ska kunna tillämpa sig de här kunskaperna är det viktigt att skola och fritids gemensamt ingår i en utvecklingsprocess, vilket är en bit i samhällsuppdraget som skolan har. Vidare skriver författaren att Skollagen skriver om en helhetssyn på barnet som även omfattar ett hälsofrämjande arbete, för att erbjuda barnen en meningsfull fritid samt rekreation nu och i framtiden bör fritids samt skola arbeta under hela dagen med ett hälsofrämjande arbete som ger barnen kunskaper om sin hälsa och ett salutogent förhållningssätt (Jacobsson, 2011). En god hälsa, rätten till ett meningsfullt och värdigt liv för barnen är mycket viktiga delar för barnens välbefinnande, uppväxt, lärande samt liv.

Jacobsson (2011) skriver även om KASAM, som betyder känslan av sammanhang. Teorin tar upp om hälsa och hälsofrämjande arbete, begreppet tar upp hur människor hanterar sina stressorer- fysisk och psykisk påfrestning. För att barnen ska kunna känna KASAM är det viktigt att barnen får befinna sig i en miljö där de känner sig trygga, bekräftade, känner glädje, har goda relationer, trivs, en stimulerande arbetsmiljö samt känner en upplevelse av sammanhang. Där de vuxna genom att själva vara trygga utgör frisk- och skyddsfaktorer för barnen. Skoldagen för barnen kan genomsyras av pedagogernas förhållningssätt med friska samt skyddande faktorer, där lärarna under dagen kan arbeta med barnen i olika övningar där de stärker barnens självkänsla. Det är även viktigt att barnen har en god fysisk aktivitet under dagen, får näringsrik mat ges tid till lek samt även en lugn stund, det är även viktigt att skola, fritids och hem har en god kommunikation med varandra. Människor kan ha olika KASAM en del har stark, en del har svag. En stark KASAM innebär; att barnet är medvetet om sina känslor, kunna hantera motgångar, kunna bygga upp sin kraft, hög motivation och en stark självkänsla, kunna lösa problem. En svag KASAM innebär; att barnen har oroskänslor, liten motivation och kraftlöshet, ångest, en låg självkänsla och inga krafter att motstå hot. Styrkorna kan komma att förändras samt att de är beroende av i vilken situation barnen

befinner sig i. En stark KASAM har även betydelse för hur barnen tacklar de påfrestningar hen utsätts för, för en god hälsa.

6.8 Att hantera konflikter

Konflikter kan beskrivas med det latinska ordet *Conflictus* som betyder sammanstötning eller motsättning. För att det ska kunna tolkas som en konflikt uppstår olika synsätt, mellan individer samt grupper. Det finns olika typer av konflikter, de som uppstår mellan människor och de som uppstår inom sig själv. Kognitiva konflikter är de som äger rum inom sig själv. Ett barn kan uppleva en motsättning inom sin egen ram, för att ens egna föreställningar ska bli ett igen behöver det här barnet söka klarhet i sin egen frågeställning. Mellanmänskliga konflikter är de konflikter som uppstår mellan två personer eller fler. De här två olika konflikterna kan föras samman då motsättningar med andra personer kan leda till att man får en inre konflikt, det kan även leda till att den inre konflikten bidrar till friktioner med de övriga inblandade. En konflikt kan beskrivas genom att det sker motsättningar mellan två eller flera individer, vilket sker genom ord, handlingar eller känslor. Konflikter är en del av det sociala livet och på skolgården där mycket barn vistas är det lätt att komma i konflikter av stor eller liten grad. Konflikter är inte alltid något negativt och farligt det kan även vara en träning i det sociala samspelet. I interaktion med andra barn är det viktigt att ta ställning till intressen, behov, önskningar och mål- både andras, egna och de gemensamma. Det här leder till att motsättningar och fiktioner uppstår mellan barn. Varför en konflikt uppstår kan bero på många olika faktorer det kan vara att man vill ha samma sak, men det finns inte alltid en till alla. Det kan även vara olikheter som startar en konflikt, då barnen har olika behov, olika värderingar, uppfattningar eller vill olika saker. När man under sin fria tid på skolan kan vara en del av de aktiviteter som trivselledarna ordnar ges det tillfälle till att lära sig hantera konflikter som kan komma att uppstå, det hjälper barnen till att gemensamt utveckla en struktur och samspel så alla kan agera på ett sätt som är föredömligt för alla. När man arbetar på ett sådant sätt utvecklar barnen likhet och samhörighet där friktioner samt konflikter kan förebyggas. När konflikter uppstår mellan jämnåriga barn har det en stor betydelse för hur barnen lär sig att utveckla relationerna till kamraterna. I sociala situationer lär barnen sig hur sociala kompetenser utvecklas och formas, hur man är som kamrat. Barnen får en ökad social förståelse och de lär sig hur man upprätthåller en god kamratskap samt hur man tar andras perspektiv. Barn som ofta hamnar i konflikt med varandra och inte kan ta sig ur situationen på ett lämpligt sätt utan återkommer hela tiden kan leda till svårigheter i relationer med kamrater vilket kan vara aggression, mobbning samt utanförskap. Social kompetens kan man se hos ett barn som efter en konflikt kan offra något hos sig själv för den andre för att se en försoning (Thornberg, 2011).

Thornberg (2011) talar om vad mobbning är,??? när en eller flera barn utsätter ett annat barn för negativa handlingar samt att förövaren/förövarna är starkare än det barnet som blir utsatt för handlingen. Den personen som blir utsatt kan inte försvara sig och känner sig i underläge. Det betyder inte att man är fysiskt starkare än det barn som blir utsatt utan det kan handla om att förövarna är fler eller uppfattas vara starkare. En negativ handling är det när en annan person utsätts, gör obehag, eller skada när det blir en aggressiv handling. Mobbning handlar om att upprepade gånger under en längre tid utsätter ett annat barn för skada, genom *fysisk/kroppslig mobbning* som är att slå, sparka, förstöra eller ta någons saker. *Verbal mobbning* är när man retas, förolämpar

någon, har ökennamn och talar rasistiskt. *Indirekt mobbning* är när man sprider rykten samt utesluter någon. Den fysiska/kroppsliga samt den verbala mobbningen kan även kallas *direkt mobbning* där man relativt öppet angriper offret. Vidare skriver författaren även att det är viktigt att man inte utgår från en specifik mall utifrån en vetenskapligt utprövad metod, utan istället lyssnar in barnet/barnen vad deras behov är, känslor samt tankar. Lärare måste ha en känslighet och en lyhördhet för den aktuella situationen. Då visar man på de etiska värdena samt knyter an till barnet/barnen med värme, engagemang och omsorg. Thornberg (2011) har här tagit upp begreppet mobbning som idag inte används i skollagen, mobbning ses som en form av kränkande behandling eller trakasserier. Det innebär att någon eller några upprepar en negativ handling vid ett flertal tillfällen, medvetet tillför någon eller några obehag. Idag kan även personal tillfoga ett barn kränkande behandling, vilket oftast innebär att barnet känner sig orättvist behandlad (Skolverket, 2014).

Diskriminering, är när ett barn missgynnas, indirekt eller direkt, som grundas på diskrimineringsgrunderna så som kön, etnisk tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder, könsöverskridande identitet eller uttryck, religion eller trosuppfattning. Missgynnande är det när någon diskrimineras vilket medför en form av makt hos förövaren. Vilket innebär att barn inte kan diskriminera varandra i juridisk bemärkelse, utan det är personal på skolan eller huvudmannen som kan göras skyldig till sådan handling (Skolverket, 2014). Trakasserier handlar om ett uppträdande som kränker den andres värdighet samt att det hör ihop med diskrimineringsgrunderna som är ovan nämnda. Skulle en personal utsätta ett barn för trakasserier går det under namnet diskriminering (Skolverket, 2014). Kränkande behandling förknippas med ett uppträdande som inte lyder under diskrimineringslagen eller är diskriminering, utan kränker ett barns värdighet.

Kränkande behandling samt trakasserier förknippas med att en eller flera personer utsätter en eller flera för trakasserier eller kränkande behandling. Handlingarna kan utföras på olika vis, så som subtila och dolda eller handfasta och synliga. Idag är det många barn som bär telefon och använder internet, även där kan handlingarna förekomma och behöver inte bara utföras direkt i verksamheten. Nedsättande tilltal, förlöjligande, ryktesspridning eller fysiskt våld är det som förknippas med trakasserier samt kränkande behandlingar. Att frysa ut eller hota någon är också förknippat med kränkande behandling. Kränkande behandling kan ske vid enstaka tillfällen eller vara återkommande samt systematiska över en tid (Skolverket, 2014).

6.9 Barns fritid

Rohlin (2011) tar även upp begreppet om Fri tid, fritid för barnen i skolan. Fri tid för barnen kan kopplas till den tid då barnen inte har något planerat eller tid som inte är strukturerad, medan fritids anses vara den tid som barnen inte är i klassrummet och har lektion utan mer ett ”koncept” för de aktiviteter som sker utanför klassrummet men ändå i skolan. De här tiderna på dagen kan relateras till områden som inte är bedömningsrelaterade eller att det förknippas med ledighet. Fenomenet tar upp någon form av ledighet som är frivillig, där man kan välja på olika aktiviteter som inte är obligatoriska, val av tid, tiden det handlar om här är tiden på fritids och en del av tiden under skoldagen. Kane (2013) säger även att de aktiviteter som i skolan benämns raster, barnens fria tid syftar till att barnen ska lära sig något, didaktik. Ett av uppdragen som

fritidsläraren har är att ge barnen det utrymme som de själva initierar. Utifrån skollagen och läroplanen visar den tydligare på att fritidshemmet har en större del i hela skoldagen för barnen och tydligare över hela dagen. Skollagen pekar på att fritidshemmets syfte är att stimulera barnens allsidiga, sociala samt identitetsutveckling och att lärande ska vara kompletterande, demokratisk delaktig, jämställd och mångkulturell. Även en meningsfull fritid och rekreation. När barnen medverkar i aktiviteterna som erbjuds utifrån barnens önskemål får de en motivation som bidrar till ett lustfyllt deltagande.

6.10 Sammanfattning av tidigare forskning

De aktiviteter som trivselledarna ansvarar för under rasterna bidrar till barnens nyfikenhet samt skapar nya kampratrelationer. Leken/aktiviteterna bidrar till att barnen lär sig olika leksignaler, hur de tolkar och förstår andra, vilket är nödvändigt för den sociala samvaron med kamrater och vuxna. Leken kan ibland urarta, men om barnen har en förståelse för de olika sociala reglerna, kan de förstå och använda sig av signalerna *samförstånd, ömsesidighet och turtagning*. De här tre olika delarna samt betydelsen av kamratskap är hela tiden återkommande i trivselledarnas aktiviteter vilket även Knutsdotter Olofsson (2010) & Ihrskog (2011) säger är viktigt i sin forskning.

Aktiviteterna som trivselledarna håller i, bidrar till att barnen skapar kampratrelationer och får ett brett umgänge vilket medför att barnen inte hamnar så lätt i konflikt med varandra. Under rasterna då trivselledarna håller sina aktiviteter, är även trivselansvarig samt rastvärd ute på gården. Thonberg (2011) poängterar ”nyttan” av konflikter i det sociala samspelet men även behovet av vuxnas vägledning under sådana processer. Främst Trivselansvariga men även trivselledarna uppfyller behovet av trygghet under rasterna. Det är viktigt att vuxna är närvarande när barnen lär sig det sociala spelets regler vilket sker genom jämnåriga och barnen testar då sina kunskaper som behöver stöd av vuxen för att utvecklas. Även Jacobsson (år) betonar miljön som barnen befinner sig i. Den ska vara trygg och inspirerande. Det ger barnen en känsla av sammanhang. Mårtensson (2010) belyser att utevistelse är viktigt för ett hälsofrämjande arbete i skolan, där eleverna ges tillfälle till fysisk aktivitet. Sammanfattningsvis kan sägas att trivselledarnas mål överensstämmer väl med ovan nämnda forskning vad gäller aktiviteter/lek, vänskapsrelationer, konflikter, värderingar och respekt.

7 Resultatredovisning

I den här delen redovisas syftet med studien, studiens syfte är att ta reda på hur lärare-som är utbildade att stödja trivselledare- upplever projektet med trivselledare på skolan. Jag började berätta om organiseringen av val av trivselledare, planeringstid, schema och hur man får elever att vilja bli trivselledare. Senare redovisas resultat av trivselledarnas aktiviteter och samarbete mellan vuxna och barn, därefter redovisas resultat av trivselledarprogrammets effekter och förhållande till värdegrunden. Kapitlet avslutas med resultatredovisning av hinder inom projektet och beskrivning av varierande engagemang på de olika skolorna.

Efter intervju med informanterna ses likheter dem emellan i arbetssättet, även om de arbetar med trivselledare på tre olika skolor samt att barnen är i olika åldrar. Skolorna har under ett och ett halvt år arbetat med trivselledare och samtliga har fått till sig informationen från sina chefer under en arbetsplatsträff (APT). Där ansvarig från Trivselleader AS (2014) har varit närvarande och delgett personalen informationen om

trivselledare samt hur de arbetar. Efter den APT:n anslöt sig skolorna till Trivselleder AS (2014). Då mina informanter tillsammans med de barn som valdes till trivselledare gick en utbildning för att lära sig lekar och hur man är som trivselledare, samt en utbildning i värderingsfrågor.

7.1 Organisering av val av trivselledare

Här redovisas för hur barn väljs till trivselledare.

Då gör man så att barnen i klassen de får ju välja två stycken som de tycker passar som trivselledare. Och det finns ju vissa kriterier för hur man ska välja och utifrån hur de här barnen fungerar. Det får inte vara några elever som, som då är liksom håller på med mobbning elever som är lite taskiga mot varandra.

(Lärare 1)

7.1.1 Social mognad

Enligt informanterna har barnen vissa kriterier de ska följa när de väljer trivselledare, det barn som nomineras får inte vara en person som deltagit i kränkande behandling samt mobbning. Uppdraget som trivselledare måste tas på allvar, då det handlar om att få med sig övriga barn i aktiviteten samt att trivselledaren måste kunna ta kontakt med barn som är utanför och inte kommer med i aktiviteten. Trivselledarna ska vara en god förebild för övriga barn på skolan säger samtliga informanter. Alla ska känna sig välkomna att delta i aktiviteterna.

7.1.2 Eget intresse

Två av studiens skolor har ett ganska lika nomineringssystem till trivselledare, de barn som av eget intresse velat vara med som trivselledare har fått meddela det och sedan har de vuxna lottat, vem som är bäst lämpad för rollen. De har då valt att ta två killar respektive två tjejer från varje klass, från årskurs tre samt fyra.

Vid en annan skola i studien ser det likadant ut för barnen vid nomineringen som ovan men lärarnas arbete skiljer sig något åt då de är klassläraren samt TL ansvarig som i samråd tar ett beslut om vilka barn som de tycker bäst lämpar sig för uppdraget.

7.1.3 Utbildning av trivselledare

Samtliga trivselledare går på utbildning en gång per termin, vilket informanterna anser är väldigt lagom. Trivselledarna får då känna sig lite speciella samt att kurserna är väldigt proffsiga, det är inga amatörkurser.

7.2 Planeringstid och schema

Skolorna är överens om att det är alldeles för lite planeringstid kring trivselledarnas arbete, de har ingen bestämd planering utan de får fördela den planeringstid som de har under veckan till andra arbetsuppgifter. Alla tycker det är tidskrävande och känner att de

inte kan ge trivselledarna den uppmärksamhet som de egentligen behöver för att vara trivselledare.

Samtliga skolor i studien har gjort schema för hur trivselledare och personal arbetar på rasterna. Det ser dock lite olika ut på skolorna eftersom engagemanget är olika stort. *Ravinens skola* skiljer sig något från de andra två skolorna i studien. Då de har ett schema som sitter vid matsalen där alla barnen på skolan kan se vilka som är trivselledare. Här visas det foto på trivselledarna, vilka aktiviteter som är tillgängliga samt vart på skolgården de olika aktiviteterna finns. Informanter nämner att schemat bidrar till att barnen känner sig trygga, eftersom barnen inte känner alla på skolan. Det är samma trivselledare en längre period, vilket ökar tryggheten för barnen samt att de kan lära känna trivselledarna lite bättre och vid namn.

7.3 Att locka till trivselledare

För att locka barnen till att bli trivselledare får alla trivselledare ett kulturkort som de kan använda på sin fritid. Det erbjuder billigare inträde till olika aktiviteter samt arrangemang.

Kulturkortet erbjuder bland annat:

- Fotbollsmatcher i Göteborg
- Bowling
- Simhall
- Go kart

Informanterna var överens om att det var svårt att använda kortet eftersom de aktiviteter som erbjuds kostar en del pengar samt att alla kan inte ta sig till Göteborg själva.

Ravinens skola, har som förslag att använda sig av kommunen mer när det gäller kortet. Trivselledarna kunde fråga sina föreningar eller andra ställen de besöker i kommunen om de vill vara med i ett sådant här projekt och sponsra med reducerade priser. Det underlättar för barnen som då kan använda kortet mer om det är anslutet till kommunen trivselledarna bor i.

Samtliga informanter har önskemål om utflykter tillsammans med trivselledarna. Eftersom det är svårt att använda Kulturkortet hade det varit ett bra tillfälle att komma till användning, samt en extra krydda till trivselledarna att få komma iväg på en egen aktivitet nämner en informant.

7.4 Trivselledare och aktiviteter

Aktiviteterna ser olika ut på skolorna, beroende på åldersgrupp. De äldre årskurserna fokuserar mer på bollaktiviteter samt turneringar av olika slag. Övriga skolor har mer lekar samt även olika enklare bollaktiviteter.

7.4.1 Lekar, spel och aktiviteter

Här nedan följer en lista med olika aktiviteter som anordnas under rasterna.

- Turneringar, av olika slag
- Fotboll
- Basket
- Pingis
- Handboll
- Volleyboll
- Kula
- Dans
- Kingout
- Längdhopp
- Pantgömme
- Stafetter av olika slag, exempelvis tärningsstafett
- Bollekar
- Fånga flaggan
- Samarbetslekar

TL ansvarig vid *Höjdens skola* berättar att trivselledarna har haft utbyte av att få vara med vid tömning av idrottssalens material, vilket medför att de har ett rikt material att använda sig av ute på gården.

Trivselledarna får på fria tyglar liksom hålla i aktiviteter på fritids så dom kan det blir så här spontant ibland att dom liksom vill göra något så tar de på sig sina västar och kör lite men då är dom inte uppsatt på något schema.
(Lärare 3)

7.4.2 Trivselledarnas andra ansvarsområden

Två av informanterna berättar att trivselledarna ansvarar för uppvärmningen under idrotten. Eftersom barnen vid *Höjdens skola* är lite äldre har de ett utökat ansvarsområde som trivselledare där de håller i lite "happenings" på skolan, som Halloweenfirande och liknande. De tar även tag i saker och ting själva så som att ringa ansvariga för lokalerna och gården i kommunen, de har nu fått målat olika banor på skolgården så som kingrutor, efter att själva varit i kontakt med kommunen. Eftersom sexorna inte är lika intresserade av att medverka i aktiviteterna längre, så har de på fredagar fått ansvara själva för vilka aktiviteter som ska genomföras. *Ravinens skola* har visat upp vad trivselledarna gör på rasterna för andra pedagoger som är intresserade av projektet men ännu inte verksamma.

7.5 Samarbete med trivselledare

Samarbetet med trivselledarna tycker samtliga informanter är mycket bra. Trivselledarna behöver ibland uppmuntran och motivation till att utföra sitt uppdrag, men det är inte bara barnen som är trötta på sitt uppdrag emellanåt utan det kan vi alla vara stundtals poängterar samtliga informanter.

Vid träffarna kan det vara svårt för barnen att hitta på nya aktiviteter/lekar. Här behöver trivselledarna stöttning, och då finns vi TL ansvariga och kan hjälpa till med våra idéer poängterar informanterna.

7.5.1 Valfungerande samarbete

Höjdens skola, har de i år väldigt god kontakt med barnen, det kan variera från olika år beroende på barn. TL ansvarig poängterar att samarbetet här fungerar utomordentligt. Dels tycker hon att trivselledarna är väldigt entusiastiska och har många nya idéer på vad som kan göras under rasterna.

Ravinens skola, har ett gott samarbete med trivselledarna som fungerar mycket bra. Trivselledarna är mycket positiva i det stora hela och lätta att samarbeta med. Samarbetet handlar om att gå igenom vilka aktiviteter/lekar som är populära. Här pratar de även om vilka som håller i vilken aktivitet samt om det är något som känns jobbigt.

7.6 Trivselledarprogrammets effekter

Alla skolorna är eniga om att det är en mycket mer lustfylld rast som barnen idag har än vad det var innan trivselledarna fanns, det är mycket mer aktivitet ute på gården.

Tecken på lustfyllda raster

- Inte lika passiva längre
- Alla måste vara ute på rasterna
- Telefonanvändandet av barnen har minskat
- Positiva, det händer saker
- Fler kamratrelationer
- Färre konflikter
- Barnen är aktiva i leken/aktiviteten
- Alla barnen får vara med
- Meningsfull rast
- En aktiv rast

Samtliga skolor i studien har ett förråd eller liknande som materialet till trivselledarnas aktiviteter är samlat i.

Trivselledarna tar med sig det som behövs för aktiviteten ute på gården och går sedan till sin bestämda plats för genomförande av aktiviteten.

Samtliga skolor har även gjort en omorganisation i förråden inför uppstarten av trivselledare, som även kan bidra till att barnen nu fått upp ögonen för det som finns att tillgå. Det finns ett system där barnen lånar saker som sedan lämnas tillbaka när rasten är slut.

En av de TL ansvariga berättar att samarbetet med övriga lärare är viktigt för att få med barnen som har svårt med lekreglerna och det sociala samspelet i leken/aktiviteten. Det är viktigt att alla barn får en lustfylld och meningsfull rast.

Trivselledarnas aktiviteter bidrar till ett informellt lärande där de i stor utsträckning använder sig av matematik och svenska i leken/aktiviteten under rasterna.

Informanterna säger att kostnaden att medverka i Trivselleder AS (2014) är hög, funderingar finns då på att organisera konceptet på egen hand lokalt på skolan.

Ett deltagande i konceptet kan bidra till ett ökat samarbete mellan skolorna i kommunen som deltar i projektet.

7.7 Trivselledarprogrammet i förhållande till värdegrunden

Vad gäller hur trivselsansvariga förhåller sig till värdegrunden visar det sig i intervjuerna att ingen av TL ansvariga på skolorna betonar att de arbetar utifrån värdegrunden när det gäller projektet. Värdegrunden ligger utanförprojektet. Lärare 2 säger bland annat:

Nej, vi har faktiskt inte kopplat det till värdegrunden det har vi faktiskt inte gjort. Men det är säkert något som vi ska göra i fram över men det har inte funnits tid till att sitta med det. Vi har tagit det praktiska bara. Det är jättemycket av värdegrunden som kommer in i detta, dels är det hälsa. När man rör på sig. (Lärare 2)

7.7.1 Styrdokumentet är inte utgångspunkten

Alla skolorna är överens om att de inte har tänkt på vad värdegrunden förespråkar. Det är något som TL ansvariga ser kan komma att ske lite längre fram under projektet. Samtliga menar att de använder sig av värdegrunden hela tiden men inte tänker på det.

De räknar upp flera delar som hör till värdegrunden, exempelvis:

- Alla får vara med
- Ingen behöver vara utanför
- Meningsfull rast
- Umgås med alla oavsett kön samt ålder
- Allas lika värde
- Trygghet
- Hälsa

7.7.2 Allas lika värde

Höjdens skola, tar upp allas lika värde och att alla måste få vara med. Det är inte tillåtet att säga nej till en kamrat som vill vara med, det kan barnen få göra hemma om de så vill men inte i skolan där är alla med. Ingen ska känna utanförskap.

Trygghet är även något som kommer fram när informanterna pratar om värdegrunden hur viktigt det är att alla känner sig trygga med vuxna samt andra barn. Barnen ingår i ett socialt samspel där de lär av varandra och med det blir alla barn gladare och har även lättare för att lära sig saker under skoldagen.

På skolan måste Stina få vara med alltså, det är nästan, det är en regel att alla ska få vara med.

Det kan vara någon gång ibland man kan få vara själva. Det är våran värdegrund och att känna sig trygg, och så ska det vara roligt och så ska man lära sig på vägen (Lärare 1).

7.7.3 Styrdokumentet är utgångspunkt fast omedvetet

Informanterna är överens om att samarbete är viktigt i leken/aktiviteten där barnen lär sig umgås med andra samt skapa nya kontakter. De lyfter fram medmännisklighet och förståelse för andra människor som genomsyrar projektet. Skolorna har barn från olika kulturer, i aktiviteterna möter barnen olika åldrar, vid de här mötena behöver barnen veta hur man bemöter och beter sig mot varandra.

I leken har alla barn samma rättigheter samt skyldigheter där alla har lika villkor. Vid dåligt väder är de ute under rasterna, det ska mycket till för att barnen ska vara inne under en rast. Aktiviteterna medverkar till att rasterna är aktiva och vid dåligt väder bidrar aktiviteten till att barnen inte fryser samt att rasten går fortare när aktiviteterna är igång.

Dalens skola, pratar om att det är viktigt att barnen på skolan får en meningsfull rast samt att de erbjuds en aktiv rast där de får tillfälle till lek.

7.8 Hinder med trivselledarprogrammet

Informanterna är eniga om att de inte ser några hinder i arbetssättet med trivselledare. Under samtalen med informanterna framkommer det att vissa hinder ändå finns.

Där de ser hinder är i:

- Egen planeringstid
- Engagemang från övriga lärare
- Tid, för samtal med trivselledarna samt för mer aktiviteter

Alla informanter vill gärna ha mer planeringstid för att kunna göra ordning schema, vad förråden behöver kompletteras med, samt kunna uppdatera sig på trivselledarnas hemsida. Hela tiden läggs det ut nya lekar och aktiviteter som trivselledarna kan använda sig av.

Att genomföra lekar/aktiviteter med trivselledarna innan de introduceras för barnen är också ett önskemål.

Tid tillsammans med trivselledarna är också något som informanterna talar om, de vill att det ska vara en avsatt tid för dem till att samtala och hitta nya lekar tillsammans med trivselledarna. Trivselledarna behöver även stöttning i sitt uppdrag, då det ibland kan kännas lite tungt.

På två av skolorna är informanterna själva som TL ansvariga, de upplever att det är ett tufft uppdrag som kräver minst två TL ansvariga. Det kan vara skönt att utbyta idéer och tankar med en vuxen person.

Det ges inte så mycket tid för trivselledarna att genomföra sina aktiviteter på, samtliga hade sett att det varit lämpligt att trivselledarna var ute fler dagar i veckan. Idag går inte det på grund av att vissa dagar sker raster för barnen på olika tider.

Schema är ett stort hinder, jag skulle gärna se att vi har detta mer än två gånger på rasten i veckan men det är jätte svårt att hitta raster då som alla trivselledarna kan för man vill ju inte ha det för utspritt. (Lärare 2)

7.9 Varierande engagemang

Engagemanget på de olika skolorna ser olika ut berättar informanterna. Övriga lärare på skolorna anser att de inte kan engagera sig så mycket i trivselledarna eftersom de har andra arbetsuppgifter.

En av studiens skolor har fått med sig några lärare som hjälper till vid trivselledarnas aktiviteter, vilket är nödvändigt för att kunna låta trivselledarna hålla i aktiviteterna ute på rasterna. Engagemanget från övriga lärare är viktigt då barn som behöver extra stöd i aktiviteterna också ska kunna medverka.

Informanterna talar även om att samtliga lärare i skolan får påminna trivselledarna om vilka raster de ska gå ut på, eftersom aktiviteterna inte är igång varje rast.

En skola får ofta delge sina övriga kollegor information om trivselledarna och maila ut till lärarna i skolan när det är raster med trivselledare ute.

Trivselledarna glömmer att gå ut när dom ska leka och man får hålla på och påminna dom och sådant också så jag tror det kan alltid förbättras. (Lärare 3)

8 Slutdiskussion

Informanterna i studien talar inte om konflikter i den utsträckningen som förväntats efter att läst vad som står på Trivselleder AS (2014). Där ligger stort fokus på konflikter och flera enkätundersökningar som gjorts av Trivselleder AS (2014) på skolor i Norge såväl som i Sverige, pekar på en minskning av konflikter på skolor som arbetar med trivselledare. Informanterna pratar mer om kamratrelationer, socialt samspel, fysiska aktiviteter och trygghet.

8.1 Trivselledarnas uppdrag/effekter

Trivselledarnas uppdrag handlar om att vara en god förebild för sina kamrater, där de visar att de inte godtar orättvisor så som att någon förstör i en lek/aktivitet. Det är viktigt att trivselledaren då vågar gå till TL ansvarig eller annan lärare ute på gården och säga till. Trivselledare ska försöka involvera andra barn i leken/aktiviteten som hålls

under rasterna, samt få med sig de barnen som är utanför och inte självmant kommer med i leken/aktiviteten (Trivselleder AS, 2014).

I intervjuerna med informanterna har de berättat att kamrater och vänskapsrelationer är viktigt i det sociala samspelet tillsammans med andra barn. De har även pratat om effekterna som de ser i och med trivselledarna.

Effekterna är:

- Alla barnen får vara med
- Inte lika passiva längre
- Alla måste vara ute på rasterna
- Telefonanvändandet av barnen har minskat
- Positiva, det händer saker
- Fler kamratrelationer
- Färre konflikter
- Barnen är aktiva i leken/aktiviteten
- Meningsfull rast
- En aktiv rast

Att få vara en del av gruppen och gemenskapen tar Barnkonventionen artikel 29 upp, där skrivs det om att utvecklas i skolan, att alla människor är lika mycket värda, barnet ska vara förberedd för ett liv som vuxen samt att vara rädd om sin närmiljö. Skolverket (2007) tar upp vikten av en meningsfull fritid. Vidare tar artikeln upp vikten av att barn ska hjälpa andra människor, skapa sig en förståelse för andra samt visa omsorg och respekt för sin närmiljö. De här olika delarna är något som trivselledarnas engagemang på skolan bidrar till.

8.2 Aktiviteter/hälsa

Birgitta Knutsdotter Olofsson (2010) tar upp att lek är något som alla barn behöver i de yngre åren för att kunna leva tillsammans med andra personer. När barnen på skolan leker lär de sig att tolka olika leksignaler som är en nödvändig egenskap att bära med sig i den sociala samvaron som barnen befinner sig i. Det är viktigt att kunna avgöra när det är lek och när det inte är lek för att kunna kommunicera med andra. Det kan bli missförstånd och onödigt bråk om man inte har de här aspekterna med sig in i den sociala samvaron med andra. Lek och fysisk aktivitet är något som lockar många barn till nyfikenhet och glädje samt att det även medför många nya möten. Det är något som TL ansvariga har tagit upp, där de på skolan ser att det sker nya möten hela tiden. Barnen får en förståelse av varandra och kan se varandras olikheter samt behov. Det är tillåtet att bli arg, utan att ge sig på kamraten eller bara att få gråta utan att anklaga någon. När barnen på skolan ges tillfälle till lek och fysisk aktivitet bidrar det till att utveckla en lekförmåga som hjälper barnet i sin empatiska förmåga, då barnen lär känna andra barns situation. Vilket är nödvändigt för barnet att få med sig för att fungera i sociala sammanhang.

Informanterna har delgett mig att trivselledarnas aktiviteter bidrar till en meningsfull rast för barnen på skolan, där barnen i stor utsträckning kan välja på olika typer av

aktiviteter som kan inspirera många till en aktiv och fysisk tid. Tora Grindberg och Greta Langlo Jagtøien (2010) tar upp den fysiska aktiviteten på skolgården bidrar till att barnen lär känna sin kropp och dess motoriska rörelser. Vilket är viktigt för att kunna medverka i leken/aktiviteterna på skolgården. Varför det är viktigt är för att barnen blir medvetna om hur deras kropp och värld hör ihop och inte är skilda från varandra. När barnen känner att de har kontroll över sin kropp samt behärskar sina rörelser har de möjlighet att använda leken på alla plan. Det är här som trivselledarnas lekar samt aktiviteter kommer in och bidrar till fysisk aktivitet under barnens rast på skolgården. Här kan de träna sin motorik och få ihop den till en del. Är man osäker i sina motoriska rörelser bidrar det till en osäkerhet hos barnet i leken/aktiviteten. Vidare har informanterna berättat att trivselledarnas aktiviteter på skolan bidrar till att barnen får möjlighet att utveckla sina grovmotoriska grundformer som till exempel hoppa, springa samt kasta. Genom de olika aktiviteterna får barnen utveckla ett aktivitetsmönster som hjälper dem att leva ut sitt rörelsebehov som känslor samt spontanitet. Det här är återkommande inslag för barnen under sin rast i skolan samt fritids.

Trivselleder AS (2014) framhäver också barnens motoriska utveckling, där de ser ett samband med trivselledarnas aktiviteter ute på gården som stora fördelar i den motoriska utvecklingen. Har barnen en god motorik stärks även tryggheten, där barnen får känna sig behövda samt bekräftade av sina kamrater. Trivselledarnas aktiviteter bidrar även till vad Strandberg (2006) samt Säljö (2010) pratar om när det gäller artefakter - verktyg. Artefakterna hjälper barnen i hanteringen av vardagliga situationer. Lekarna som trivselledarna utför idag är artefakter som härstammar från våra förfäder, där regler samt utförandet av aktiviteten beskrivs. Barnen kan utveckla och experimentera med aktiviteternas regler och anpassa dem efter sina förutsättningar. Barnen får pröva på och omforma aktiviteten och med det förstå leken och inte ta den för given. Informanterna har berättat att aktiviteterna förändras och utvecklas efter barnens önskemål samt behov.

8.3 Lärande och socialt samspel

Det sociokulturella perspektivet pekar på socialt samspel i barnens utveckling samt lärande, när barnen lär gör de det tillsammans med andra i olika aktiviteter. Barnen måste interagera tillsammans med varandra för att lära och utvecklas och kommunikation med andra är mycket viktigt (Säljö, 2010).

Studien visar att barnen får utveckla sin kommunikation i leken/aktiviteten som anordnas på skolan av trivselledare. När barnen ingår i lekar/aktiviteter är det många barn inblandade, och då testar barnen sin förmåga till socialt samspel med övriga barn. Barnen får här pröva sin sociala kompetens, hur man bemöter samt respekterar andra.

En TL ansvarig i studien poängterar att det informella lärandet hos barnen sker hela tiden under skolan samt fritids, när barnen är ute på rasterna och medverkar i leken lär de sig hela tiden nya saker, som till exempel socialt samspel, matematik samt svenska som är återkommande inslag i trivselledarnas lekar/aktiviteter. Även det sociokulturella perspektivet menar att kunskap inte är överföringsbart utan något som man lär i samspel med andra i aktiviteter. Det informella lärandet ger barnen förutsättningar för att delta i samhällets kollektiva kunskaper (Säljö, 2010). Även Ihrskog (2011) tar upp att aktiviteterna som sker under rasterna har ett informellt lärande, det vill säga ett lärande

som inte är förutbestämt eller utgått från ett didaktiskt innehåll. Lärandet baseras på vad barnen kan lära av varandra samt erfarenheter och behov.

Strandberg (2006) talar om olika lärmiljöer där samarbete mellan vuxna och barn bidrar till ett lärande. Vidare betonar författaren vikten av att förändra och skapa olika rum för lärande, där det är viktigt att barnen görs delaktiga i förändringsarbetet. I förändringsarbetet lär sig barnen att reflektera, ompröva samt utveckla rummets sociokulturella kontext. När trivselledare arbetar på det här viset medverkar det till en mer lustfylld rast, med fler aktiviteter som även TL ansvariga poängterar att de ser.

Ihrskog (2011) tar upp att barn behöver vuxna samt jämnåriga kamrater för att lära sig socialt samspel. Ett barn som har det svårt i den sociala processen kan få det svårt i sitt eget lärande samt utveckling. Det är då viktigt att en vuxen finns närvarande och stödjer barnet i svåra situationer. En vuxens närvaro i leken/aktiviteten bidrar till att minska risken för att barnet hamnar i svårigheter i relationer med kamrater (Thornberg, 2011). En av informanterna har beskrivit att de barn som har det svårt i sociala processer behöver i leken/aktiviteten extra stöd av en vuxen för att få en meningsfull och rolig utevistelse.

Studien visar på att trivselledarnas aktiviteter bidrar till ökade vänskapsband mellan ålder och kön hos barnen. Ihrskog (2011) menar att ett lärande sker hos barnen när de känner trygghet och tillit till gruppen man ingår i. Barn som inte känner trygghet i en grupp och inte har någon kamrat att vistas med på rasterna, får lägga mycket energi och kraft på det här som tas ifrån deras skolprestation. Kompisar och kamrater är därför mycket viktiga för barn i de här åldrarna. Det finns även en skillnad på att vara kompis och att vara kamrat. Kamrater är de som är i den stora gruppen. Kompisar kan bestå av en klasskamrat eller en kompis utanför skolan som man har en djupare relation med som utgör en kvalitativ skillnad mot kamrat.

8.4 Värdegrund

Värdegrunden togs upp under intervjuerna och informanterna berättade att deras kunskaper om värdegrunden inte är så stora. I projektet med trivselledarna är värdegrunden ingen utgångspunkt eller tankesätt som informanterna använde sig av i samarbetet med trivselledarna. I utbildningen har värdegrunden ett stort inslag och arbetats mycket med, mina tankar är då hur arbetar skolor kring värdegrunden?

Informanterna arbetar med värdegrunden fast omedvetet, de pratar mycket om kamratrelationer, en meningsfull rast, allas lika värde samt konflikter. Skolverket (2011) tar upp värdegrundsarbetet i skolan, allas lika värde av att gestalta och förmedla jämlikhet, delaktighet, bli sedd och bekräftad, kunna påverka och ha inflytande över sina livsvillkor och kunna se en meningsfull tillvaro. Jacobsson (2011) tar upp KASAM som betyder känsla av sammanhang. När barn befinner sig i en miljö där de känner sig trygga, bekräftade, har goda relationer, trivs, känner glädje och känner en upplevelse av sammanhang då känner de KASAM. Det är även viktigt att barnen får en god fysisk aktivitet under sin vistelse i skolan. Och att skola, fritids och hem för en god kommunikation med varandra, för att barnen ska känna trygghet och glädje i skolan.

På skolan är det lämpligt att arbeta med värdegrunden, informanterna berättade att de inte arbetar utifrån värdegrunden i projektet. Värdegrunden genomsyrar projektet vilket

gör det lämpligt att samtala om värdegrunden och vad den innebär tillsammans med barnen.

Idag får barnen ett kulturkort som en morot för att medverka som trivselledare. Om trivselledare och TL ansvarig arbetat med värdegrunden tillsammans och barnen fått en förståelse för den, kan de se vad deras arbete bidrar till och då medverka utan en morot som inte har med skolans uppdrag att göra.

Studien visar att på två skolor har trivselledarna ett utökat ansvar där barnen håller i idrottens uppvärmning, Skolverket (2011) styrker även att barnen ska ges ansvar och delaktighet i sin undervisning. Men att ta ett ansvar för uppvärmningen under idrotten i klassen är ett stort ansvar, då barnen måste bli ordentligt uppvärmda och att rätt delar av kroppen blivit uppvärmda för att utföra idrotten. Ansvaret är stort för trivselledarna att bära.

Samtliga informanter har berättat att trivselledarnas koncept på skolan kostar en stor summa pengar. Det får mig att fundera på varför skolan behöver betala för något som vore en självklarhet. Alla vill att barnen på skolan ska få en så bra grund som möjligt att stå på i framtiden. Det sociala samspelet tillsammans med andra, fysisk aktivitet för hälsan, den motoriska utvecklingen samt goda kamratrelationer som innebär mindre konflikter. När skolan betalar summan som det kostar väcks tankar på vad är det som barnen får avstå ifrån då. Tankarna går då till de barnen som behöver extra stöd i sin undervisning samt i sin sociala utveckling. Möjligtvis bidrar konceptet så starkt till relationsskapandet bland barnen. En minskning av konflikter gör förmodligen att barnen utvecklas och blir tryggare i sig själva, så de inte behöver det stöd längre.

8.5 Fritidshemmet

I studien har informanterna inte delgivit så mycket material att stödja studien på när det gäller fritidshemmet. Informanterna har en utbildning som syftar till att arbeta på fritidshemmet, vilket får mig att tänka att även trivselledarnas aktiviteter kan med fördel fortsätta under fritids. Som nyutbildad lärare på fritidshemmet ser jag fördelar med att arbeta vidare med trivselledarnas koncept även under fritidstiden. I skolverket (2007) står det att fritids ska bidra till en meningsfull och stimulerande verksamhet där socialt samspel har stort fokus. I aktiviteterna som trivselledarna håller i ges barnen förutsättningar till att medverka tillsammans med andra kamrater på fritids i en aktivitet som hjälper dem i sociala samspel, där de ingår i en större och varierande grupp.

TL ansvariga talar om kamratrelationer, vilket även Ihrskog (2011) gör då hon skriver att det är en process att bygga kamratrelationer. Fritidshemmet har en god förutsättning för barnen att skapa relationer med andra barn, kunskaper är viktigt i kamratrelationer och fritids kan här hjälpa barnen att hitta förutsättningar till skapandet av relationer.

Strandberg (2006) tar upp vikten av att samverka mellan barnen och vuxna är mycket viktigt i olika aktiviteter, där barnen samt vuxna kan skapa ett bra lärande tillsammans. Trivselledarnas aktiviteter bidrar till tillfällena då barnen och lärarna tillsammans kan arbeta för att utveckla och skapa aktiviteter tillsammans.

Barnen ska ges förutsättningar till att vara med och skapa förändringar på fritids för ett bra lärande. Barnen får tillfälle till att lära sig reflektera, utveckla samt ompröva rummets sociokulturella kontext. När barnen är delaktiga utvecklas deras kreativitet och

de får ett stort utbud av interaktioner med kamrater. Fritids erbjuder rika möjligheter för barnen att utveckla relationer med andra samt testa och pröva sin kreativitet då aktiviteterna kräver förnyelse och variation så alla barn ges tillfälle att medverka i aktiviteten.

När jag tittar på trivselledarnas arbete på skolorna och vad det kan bidra till i förlängningen i det fritidspedagogiska fältet ser jag att det mycket väl kan ha positiva effekter när det gäller kamratrelationer, en meningsfull fritid samt en ökad fysisk aktivitet. Idag ser inte intervjukskolorna några effekter från trivselledarnas arbete på fritidshemmet, då skolorna inte använder sig av trivselledare på fritidshemmet. I förlängningen kan skolorna komma att se effekter som stärker gruppen där barnen har en större förståelse av varandra och kan se varandras olikheter.

8.6 Förslag på fortsatt forskning

Efter genomförandet av den här studien hade det varit intressant att göra en studie där barns perspektiv tas upp. Hur de upplever sitt arbete som trivselledare samt hur andra barn som medverkar i leken/aktiviteten upplever trivselledarnas arbete. Det kan göras genom en kvantitativ studie med enkätundersökning. Även genom en studie med fokussamtal i grupp kan vara intressant. Eftersom studien baseras på ett pågående projekt hade det varit intressant att genomföra en studie när projektets tre år har varit och skolan då själv kan göra en utvärdering för att ta reda på om det var lämpligt eller inte att använda sig av trivselledare.

9 Referenser

- Ahrne, G., & Svensson, P. (2013). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I G. Ahrne, & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Ihrskog, M. (2011, april). Lära, leva, utvecklas. Aspekter på fritidspedagogik och lärande. *Läraryrsklubben, april, 19-24*.
- Boréus, K. (2013). Texter i vardag och samhälle. I G. Ahrne, & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Eriksson – Zetterquist, U., & Ahrne, G. (2013). Intervjuer. I G. Ahrne, & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Grindberg, T., & Langlo Jagtøien, G. (2010). *Barn i rörelse*. Lund: Studentlitteratur.
- Hippinen Ahlgren, A. (2013). Miljön som didaktiskt verktyg. I A. S Pihlgren (Red.), *Fritidshemmets didaktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Jacobsson, R. (2011). Hela barnet, hela skolan. I A. S Pihlgren (Red.), *Fritidshemmet*. Lund: Studentlitteratur.
- Kane, E. (2013). Att ge leken utrymme. I A. S Pihlgren (Red.), *Fritidshemmets didaktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Knutsdotter, Olofsson, B. (2010). Vad lär barn när de leker? I M. Jensen, & Å. Harvard (Red.), *Leka för att lära, Utveckling, kognition och kultur*. Lund: Studentlitteratur.
- Mårtensson, F. (2010). Lek i verklighetens utmarker. I M. Jensen, & Å. Harvard (Red.), *Leka för att lära, Utveckling, kognition och kultur*. Lund: Studentlitteratur.
- Rohlin, M. (2011). Fritidspedagogik och lärande. I A. S Pihlgren (Red.), *Fritidshemmet*. Lund: Studentlitteratur.
- SFS. (2010:800). *Skollagen*. Utbildningsdepartementet.
- Skolverket. (2007). *Allmänna råd och kommentarer för fritidshemmet*. Stockholm: Fritzes.
- Skolverket. (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Fritzes.
- Skolverket. (2013). *Kränkningar i skolan - analyser av problem och lösningar*. Stockholm: Taberg Media Group.

- Skolverket. (2014). *Allmänna råd. Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling*. Stockholm: Frizes.
- Strandberg, L. (2006). *Vygotskij i praktiken. Bland plughästar och fusklappar*. Finland: WS Bookwell.
- Stukát, S. (2012). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Studentlitteratur: Lund.
- Svensson, P., & Ahrne, G. (2013). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I G. Ahrne, & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.
- Säljö, R. (2010). Den lärande människan - teoretiska traditioner. I U.P. Lundgren, R. Säljö, & C. Liberg (Red.), *Lärande Skola Bildning Grundbok för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Thornberg, R. (2011). *Det sociala livet i skolan. Socialpsykologi för lärare*. Stockholm: Liber.
- Trivselleder AS. (2014). *Trivselledare*. Hämtad 2014-05-01, från <http://www.trivselledare.se/se/HEM/>
- UNICEF. (2014). *Barnkonventionen*. Hämtad 2014-05-01, från <http://unicef.se/barnkonventionen>
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Öberg, P. (2013). Livshistorieintervjuer. I G. Ahrne, & P. Svensson (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.

10 Bilagor

När började ni med trivselledare och hur kommer det sig att ni ville testa det här?
Hur arbetar ni med trivselledare? Vilka på skolan är trivselledare?

Utifrån vilka principer/tankar/teoriutgångar arbetar en trivselledare?

Hur går en trivselledare tillväga?

Vad ser ni för möjligheter (med det här arbetssättet)?

Vad ser ni för hinder (med det här arbetssättet)?

Vad ser ni för fördelar/nackdelar med projektet?

Är hela skolpersonalen involverad i det här projektet och på vilket sätt?

Hur fungerar arbetet mellan vuxna och barn?

Hur relaterar värdegrunden med projektet?

”Mirakelfrågan” om du fick önska - hur skulle trivselledarprojektet se ut/leda till om du slapp alla eventuella hinder så som ekonomi och personalbrist.